

İÇİNDEKİLER

Göçmen Kuşlar

— 13 —

Kapadokya

— 21 —

Kassandra

— 31 —

Normandiya

— 41 —

Diğer Kayıp Çocuklar

— 51 —

Özdamar'ın Dili

— 61 —

Koblenz

— 73 —

Berlin

— 81 —

VHS'de Mimesis

— 89 —

Trümmerfrauen

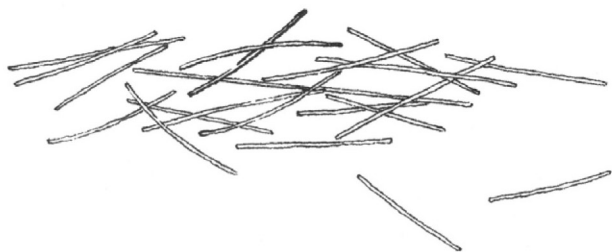
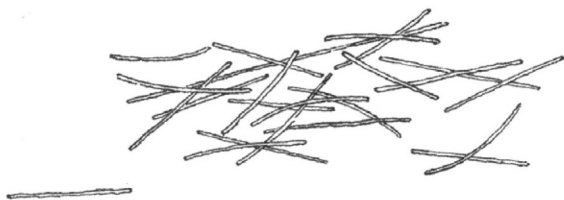
— 99 —

Bir Evin Planı

— 107 —

Teşekkür

— 115 —

İÇİNDEKİLER

Göçmen Kuşlar

— 13 —

Kapadokya

— 21 —

Kassandra

— 31 —

Normandiya

— 41 —

Diğer Kayıp Çocuklar

— 51 —

Özdamar'ın Dili

— 61 —

Koblenz

— 73 —

Berlin

— 81 —

VHS'de Mimesis

— 89 —

Trümmerfrauen

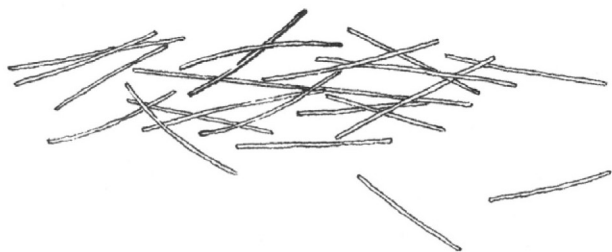
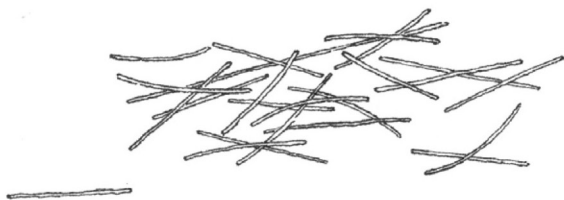
— 99 —

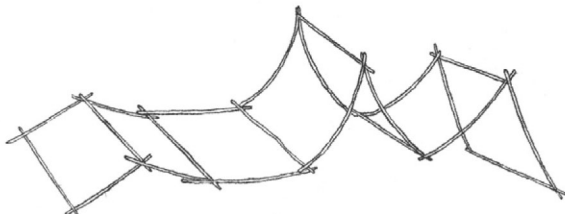
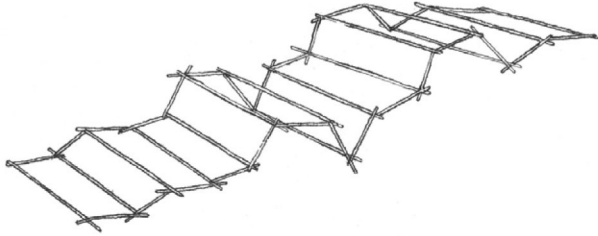
Bir Evin Planı

— 107 —

Teşekkür

— 115 —

Göçmen Kuşlar

Kanada'daki tüm uçuş okulları genç Bill Lishman'ı reddetmişti. Çayırırlarla uçuş pisti aynı renk gördüğünüzde istidat yeterli olmuyordu. Ola ki çekinik bir gen nesilden nesle geçerek X kromozomunuza yerleşmiş ve sizi kırmızıyı yeşilden ayıramaz hâle getirmişse ne itfaiyeci ne ressam ne de elektrikçi olabilirsiniz. Eğer körpe bir elma ile olgunlaşmışının kabuğu arasındaki farkı seçemezseniz, uçak da uçuramazsınız. Uçakları da aynı kuşları izlediğiniz gibi pencerenin ardından izlemek zorunda kalırsınız.

İşte tıpkı öyle, pencereden kuşları seyreden genç Bill Lishman, kendi tüysüz derisine baktı ve onların kanatlarına imrendiğini fark etti. Bu yüzden kusurlu vücudunu düzeltmek için kendine bir çift kanat yapmaya karar verdi. Bill'den önce de insanlık uçmayı kuşların hareketlerini gözleyerek öğrenmişti; kuşların ve uçakların uçuşu aynı ilkelere dayanır. Kanatlar, havanın kuvvetine dayanan düz, aerodinamik yüzeylerdir; üstteki basıncın daha az, alttaki basıncın ise daha fazla olması gereklidir. Yerçekiminin üstesinden gelmenin anahtarı işte budur.

* * *

Taşrada büyümenin bir avantajı da herhangi bir evin arka bahçesinin alıştırma yapmak için uçuş pistine dönüştürülebilmesidir. Bill her gün, zirveye vardığında gövdesine bağladığı vücudunun diğer yarısını oluşturacak olan geniş, delta kanat şeklindeki kumaş parçasını da beraberinde sürükleyerek tepeye tırmanırdı. Kanatları kuşanır, yokuş aşağı koşmaya başlardı ve bu sayede rüzgâr ayaklarını yerden keserdi. Kalkışın başarılı olması hâlinde ilk ve son hissettiği şey ayaklarına sürtünen zemin olurdu. Vücudu, büyüdüğü evin çatısı ve tek renkli ağaç sırasının üzerinde yükselirdi. Ardından, vücut ağırlığı katlandığında ve kanatlar, gerçek kanatların basit bir imitasyonu, acı veren protezler hâline geldiğinde kaçınılmaz iniş başlardı.

Bill, uçuşlar gitgide daha da kısılır gibi gelmeye başlayıp, tekrar tekrar delta kanadını sırtında tepeye taşımaktan yorulunca, bir motor ekledi. Yetmişli yılların sonlarına doğru Bill Lishman ultralight havacılığın¹ öncüsü oldu.

* * *

Bazen, hiç beklenmedik bir anda gelecekte küçük bir kesit göz kırpar. Bu kesitlerde günlük yaşamı altüst eden bir iç görü ânı, bir daha silkelenip kurtulamayacağımız bir aydınlanma olur. Bill, bir alıştırma uçuşu sırasında artık yalnız olmadığını, etrafını güneye göç eden bir ördek sürüsünün sardığını fark etti.

Birkaç dakikalığına kuşların ve delta kanadın hızı eşitlendi ve birkaç metre bir arada uçtular. Âdeta vücudu çoğalmıştı. Kuşların arasında uçan Bill de onlardan biri hâline geldi. Yalnızlığı sevdiği için uçak kullanmayı öğrenmiş olsa da beyaz kuşların ona havada eşlik etmesi kendini daha güvende hissettiren bir zevkti.

* * *

---

1 Çok hafif hava araçlarıyla yapılan uçuşlar. (ç.n.)

Bill uzun, gri sakallı bir Kanadalıydı. Uçuş gözlükleri gözlerinin etrafında belirgin bir çizgi bırakmıştı ve gözlüklerinin altından uzun ve kırmızı bir burun uzanıyordu. Arka bahçesinde on altı tane yaban kazı yetiştirmiş olduğundan haberlere konu olmuştu. Kazlara beslenmeyi, kendilerini korumayı ve korkunun üstesinden gelmede ilk kuralın denge olduğunu öğretmişti. Gazeteciler hayretle, Bill Lishman'ın kışın yaklaşmasıyla, kazlarını güneye, havanın daha ılıman olduğu bir yere gönderdiğini anlattılar. Bunun için Bill de onlarla Ontario'dan Virginia'ya kadar bin kilometre uçmuştu.

Bill eve dönünce, bazı yolculukların sadece tek yönlü olabileceğini ve o kazları bir daha göremeyeceğini düşündü; sonuçta takip edebileceğiniz bir iz olmadığına geri dönüş yolunu bulmanız imkânsızdı. Unuttuğu şey ise evin hafızaya demir atmış bir rota olduğuydu. Baharda kazlar geri döndüler. Ayrıldıkları yere geri dönmüşlerdi ve her ne kadar yolculuk onları değiştirmişse de Bill hâlâ kazları birbirlerinden ayırt edebiliyordu. Bu sebeple insanlar ona "Father Goose"² demeye başladı.

* * *

Bazı tür kuşlar saf hayvanlardır. Yumurtadan çıktıklarında ister anne ya da babaları olsun, ister başka bir canlı ya da mekanik bir nesne olsun, karşılaştıkları ilk şeye itimat ederler. Nereye giderse gitsin onu takip eder ve hayatta kalmalarını sağlayacağı için tüm hareketlerini taklit ederler. Çocuklar da ebeveyniyle buna benzer şekilde bağ kurar, onların ifade ve hareketlerini taklit eder ve anlamadıkları hâlde onların kelime ve cümlelerini kendilerininmiş gibi kullanmayı öğrenirler. Ev de aynı böyle taklit edilen bir harekettir.

Bu davranışı gözler önüne seren ünlü bir fotoğraf vardır. Fotoğ-

---

² (İng.) Baba kaz. (ç.n.)

rafta şort ve bol bir gömlekle yaşlı bir adam bir tarlada yürüyor, düşüncelere dalmış yere bakarak piposunu tütürüyor. Peşi sıra bir dizi ördek yavrusu aceleyle yürüyor. Bu adam, hayatını kuşların hareketlerini incelemeye adanmış Avusturyalı hayvanbilimci Konrad Lorenz'den başkası değil. Fotoğrafta Lorenz'in takip ettiği yol belirgin olmasa da ördeklerin onu takip ettiği açıkça görülüyor. Lorenz'in fotoğraflarının çoğunda ona eşlik eden ördekler de vardır.

* * *

Yaşam alanları tahrip edilmeden ve avcılar büyük bir kısmını yok etmeden önce Kuzey Amerika'da sayısız, haykırarak turna sürüleri yasar ve her yıl güneye göç ederlerdi. 1940'lara gelindiğinde yok olmaya mahkûm bir tür hâline gelmiş ve fotoğraf koleksiyonlarında yaşamaya başlamışlardı. Soylarını kurtarmak amacıyla bir grup turna kafeste yetiştirildiyse de başarılı sonuç alınmadı. Yeniden vahşi doğaya döndüklerinde üreme konusunda isteksizdiler ve üreseler bile yavrularına bakmakta yetersiz kalıyorlardı. Sonbaharın gelmesiyle göç etme dürtülerini göz ardı ederek yerleşik kuşlara katılıyor ve kış çıkaramadan ölüyorlardı. Kafeslerdeki turnalar asla yavru olma döneminden öteye geçemediler.

* * *

Göç, bazı kuş türlerinin en etkileyici davranış biçimlerinden birisidir. Onları hayatlarını riske atarak bile olsa uzun mesafeler kat etmeye zorlayan kaçınılmaz bir tekrarlanma ihtiyacıdır; bu yüzden de daima gruplar hâlinde uçarlar. Sürüye liderlik ve rehberlik eden kuş aynı zamanda rüzgârı kırarak kuşlar için hava direncini azaltır. Günden güne, yolculuğun yükünü azaltmak için yer değiştirirler. Göçmen kuşlar için yer değiştirmeden tek bir yerde kalmak ölümü kabbullenmek demektir.

* * *

Birkaç yıl evvel Bill Lishman, amaçları haykıran turnaların nesillerinin tükenmesini engellemek olan bir grup araştırmacıya katıldı. İçlerinden birisi, Bill'in, bir kaz sürüsüne rehberlik ederek yüzlerce kilometre öteye götürebildiğine ve kazlar da geri dönüş yollarını bulabildiklerine göre, aynıını turnalar için de yapabileceğini düşündü. Kafeste iş, turnalar yumurtadan çıkmadan başlar. Yumurtalar kuluçka makinelerine konur ve bakıcılar onlara günde üç kez bir yelken kanat motorun ses kaydını dinletir. Yavrular yumurtadan çıktıklarında ilk gördükleri şey onlara yiyecek bulmak ve uyku döngülerini düzenlemek gibi temel şeyleri öğreten kuş şeklinde bir kukla olur. Tüyleri çıkar çıkmaz, kuşların rengine boyanmış bir motorlu yelken kanat yardımıyla uçmayı öğrenirler. Çok iyi tanıdıkları bu sesi takip ederek Wisconsin'den Florida'ya hayatlarının ilk göç yolculuğuna çıkarlar. Ev aynı zamanda çocukluluktan hafızaya işlenmiş bir hatıradır.

* * *

Bir adam göklerde sarı bir motorlu yelken kanat uçuruyor. Ayakları yerden kesilmeden önce son duyduğu şey adı: Bill, Bill, Bill. Tüm kalkışlar kuşlara dönüştüğümüz birer ritüel, diye düşünüyor. Beden yükseldikçe, zihin tüm sesleri susturur, sonra sanki her bir ses yalnız başına ortaya çıkmış gibi onları birleştirerek yeniden şekillendirir. Önce kalp çarpıntısı, ardından nefes ve boğazı nemlendiren tükürük ve sonra motorlu yelken kanadın kanatları ardında beyaz bir iz bırakırken havadaki vınlama sesi. Bill, Bill, Bill, üç tez tekrarlanan ismi kaskında yankılanır. Babasının onu çağırdığı gibi William diye bağırarak olsalar, ancak bir kez söyleyebilirlerdi diye düşünüyor fakat o zaman da muhtemelen sesli harfleri uzatırlardı ki her hece mümkün olduğunca uzun, havada yankılanabilsin. Her şey ona uzaktan daha açık görünse de aşağıya bakıp insanların vedalarını duymak ya da

uçan bir makine gördüklerinde yüzlerinde beliren ocuksuz ŐaŐkınılıđı görmek için çok geç olduğunun farkında. Bulunduđu mesafeden ifadeleri anlamak çok güçtür.

PeŐindeki sr, sanki düŐüncelerini sezmiŐ ya da onları bölmek istemiŐ gibi ciyaklamaya baŐlıyor. Bill bu ciyaklamaları duyduğundan beri hep bu kuşlara haykıran turna ismini her kim vermiŐse onların yanında hiç olmadığını düŐünmüŐtür; yükseklerden gelen sesleri bir asker marŐa edilen uyumsuz eşlik değil sevinç ığlıklarındır. Turnalar uçtukları sırada bacaklarını arkaya doğru açıp boyunlarını ileri uzatıyorlar, birincil uçucu tüylerinin siyah rengi kar beyazı tüyleriyle tezat oluŐturuyor. Yerçekimine meydan okumak onları daha büyük ve görkemli kılıyor. Turnalar gökyüzünde süzülürken karakalem darbeleri dibi görünüyorlar.

Bill, kuşların ve delta kanadın renginin ona ne kadar benzer göründüğünü o anda fark ederek gülümsüyor. Onları aŐađıdan görenler tuhaf bir sürüye baktıklarını sanacaklar. Sarı bir kuŐun peŐine düŐtükleri için turnaların akıllarını kaçırdığını düŐünecekler.

